

Cuprins

Capitolul I. Condiții legale pentru a putea moșteni	1
1. Nedemnitate. Regimul comunității matrimoniale	1
2. Excludere pentru nedemnitate. Revocarea donației pentru ingraturitate. Donatar alienat mintal	1
Capitolul II. Devoluțiunea succesorală legală.....	2
2.1. Rudenia – baza devoluțiunii succesurale legale	2
3. Descendent cu paternitatea stabilită abia ulterior deschiderii succesiunii. Certificat de moștenitor. Nulitate. Moștenitor aparent. Subdobânditor de bună-credință. Partaj judiciar.....	2
4. Moștenire legală. Colaterali privilegiați. Împărțeala pe linii.....	2
5. Indiviziune succesorală. Împărțeala moștenirii pe linii.....	3
6. Soț supraviețuitor. Bunuri comune ale soților. Înstrăinarea unui imobil aflat în proprietate comună.....	4
2.2. Reprezentarea. Cazuri. Condiții. Efecte.....	4
7. Succesiune. Reprezentare succesorală. Moștenitorii care beneficiază de reprezentare.....	4
8. Drept de succesiune. Reducțiunea liberalităților. Reprezentarea succesorală	5
9. Moștenire legală. Drept de succesiune. Reprezentare succesorală. Condiții	6
10. Renunțare la moștenire. Reprezentare succesorală. Eredele renunțător nu poate fi reprezentat niciodată	6
11. Succesiuni. Reprezentare succesorală. Limite. Soț supraviețuitor	7
2.3. Drepturile succesurale ale soțului supraviețuitor	7
12. Drepturile soțului supraviețuitor atunci când vine în concurs cu descendenții	7
13. Succesiune. Împărțeală. Soț supraviețuitor. Concus cu copii dintr-o căsătorie anterioară a defunctului	8
14. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Dreptul soțului predecedat de a dispune de partea sa din aceste bunuri	9
15. Soț supraviețuitor. Bunuri care serveau exercitării profesiei (meseriei) soțului decedat. Neinclusiunea în masa bunurilor alcătuind gospodăria casnică.....	10
16. Soț supraviețuitor. Sustragerea de bunuri casnice.....	10
17. Regimul juridic al bunurilor gospodăriei casnice	11
18. Dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor.....	12
19. Dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Conținut.....	13
20. Drepturile succesurale ale soțului supraviețuitor. Aplicarea legii civile în timp. Văduve de război	14
21. Drepturile succesurale ale soțului supraviețuitor. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Legat universal	14
22. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Situația televizorului, frigiderului și a mobilierului.....	15
23. Liberalități făcute de soțul predecedat. Drepturile succesurale ale soțului supraviețuitor. Obligația instanței de a stabili clasa de moștenitori cu care soțul supraviețuitor vine în concurs	15
2.4. Drepturile statului asupra succesiunii vacante	16
24. Drept de creanță. Concubini. Obligația statului care a cules succesiunea vacantă de a plăti integral creanța creditorului succesiunii.....	16
25. Acceptarea moștenirii. Renunțare la moștenire după acceptarea ei. Certificat de vacanță succesorală. Nulitate absolută.....	17
26. Moștenire vacantă. Certificat de vacanță succesorală	17
27. Certificat de vacanță succesorală. Pasiv succesoral. Testament olograf. Nulitate absolută	18
28. Acte de acceptare tacită. Certificat de vacanță succesorală. Acțiune în anulare. Prescripția dreptului de opțiune succesorală.....	18
29. Certificat de vacanță succesorală. Anulare. Consecințe. Situația dobânditorului de bună-credință	19
30. Certificat de vacanță succesorală. Acțiune în anularea acestuia. Instanța competentă.....	21

31. Moștenire vacantă. Dreptul de proprietate al statului asupra bunurilor aparținând succesiunii vacante. Imposibilitatea dobândirii pe cale de uzucapiune a dreptului de proprietate asupra bunurilor aparținând unei asemenea succesiuni.....	21
Capitolul III. Devoluțiunea succesorală testamentară.....	23
3.1. Testamentul.....	23
3.1.1. Condiții de fond.....	23
32. Drept de moștenire. Testament. Cauză imorală. Consecințe.....	23
33. Testament. Lipsa discernământului testatorului. Consecințe.....	24
34. Succesiuni. Testament. Discernământ. Lipsa discernământului.....	24
35. Nulitate relativă. Vicii de consimțământ. Captație și sugestie.....	25
36. Testament. Nulitate relativă. Captație și sugestie.....	26
37. Testament autentic. Cerere de anulare pentru lipsă de consimțământ. Aprecierea probelor.....	26
38. Nulitate absolută. Reducțiunea liberalităților. Probe. Recurs. Casare cu trimitere.....	27
39. Testament. Incapacități speciale de a dispune prin testament.....	28
40. Condiții de valabilitate. Incapacitatea dispunătorului. Acțiune formulată de succesorul legal al acestuia. Termen de prescripție.....	28
41. Legatul lucrului altuia. Nulitate relativă. Legitimare procesuală activă.....	29
3.1.2. Condiții de formă.....	30
42. Act autentic. Nearătarea în încheierea notarială a motivului neșemnării testamentului de testator. Nulitate.....	30
43. Testament olograf. Condiții de formă.....	31
44. Succesiuni. Testament olograf. Condiții de valabilitate.....	31
45. Paternitate. Recunoaștere prin testament. Condiții de valabilitate.....	32
46. Acțiune în anulare. Calculul termenului de prescripție.....	33
3.2. Felurile testamentului.....	33
3.2.1. Testamentul olograf.....	33
47. Dată incompletă. Nulitatea testamentului olograf.....	33
48. Probe. Verificare de scripte. Expertiză grafică. Conversiunea actului juridic.....	36
49. Condiții de valabilitate. Depunerea înscrisului original.....	37
50. Nulitate absolută. Certificat de vacanță succesorală. Pasiv succesoral.....	38
51. Nulitate. Condiții de anulare.....	39
3.2.2. Testamentul autentic.....	40
52. Testament autentic identic cu unul ulterior olograf. Revocarea expresă a primului. Consecințe cu privire la cel de al doilea.....	40
53. Copil născut în afara căsătoriei. Recunoaștere prin testament. Efecte pe planul dreptului succesoral.....	40
54. Revocarea testamentului autentic.....	41
55. Cerere de anulare pentru lipsă de consimțământ. Aprecierea probelor.....	41
56. Probe. Dovada lipsei de discernământ a testatorului. Obiectul înscrierii în fals.....	42
3.3. Regimul juridic al principalelor dispoziții testamentare.....	42
3.3.1. Desemnarea legatarului și obiectul legatelor.....	42
3.3.1.1. Desemnarea legatarului.....	42
57. Legat. Condiție de valabilitate. Desemnarea persoanei beneficiare.....	42
3.3.1.2. Obiectul legatelor.....	44
3.3.1.2.1. Legatul universal.....	44
58. Terenuri scoase din circuitul civil. Testament întocmit în 1981 – succesiune deschisă în 1991. Dreptul legatarului universal de a moșteni terenurile neincluse în testament.....	44
59. Reconstituirea dreptului de proprietate. Teren agricol.....	45
60. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Legat universal.....	45
61. Testament. Legatar universal. Înstrăinare de către defunct a unor bunuri. Menținerea valabilității testamentului.....	45
62. Valorificarea de către legatar a unui antecontract de vânzare-cumpărare posterior testamentului.....	46
3.3.1.2.2. Legatul cu titlu universal.....	46
63. Legatar cu titlu universal. Obligațiile sale.....	46
3.3.1.2.3. Legat cu titlu particular.....	47

64. Legat cu titlu particular. Acțiune în predarea obiectului. Caracter și consecințe.....	47
65. Capacitate de a dispune prin testament. Contracte. Depuneri la CEC. Clauză testamentară în contractul de depozit la CEC.....	48
66. Reducțiunea liberalităților. Prescripție extinctivă.....	49
3.3.1.2.4. <i>Legatul uzufructului</i>	49
67. Raportul donațiilor. Legat particular de uzufruct. Opțiunea rezervatarilor. Cotitate disponibilă.....	49
68. Testament. Rezervă. Opțiunea rezervatarilor. Partajul nudei proprietăți. Inadmisibilitatea prejudicierii uzufructuarului.....	50
3.3.1.2.5. <i>Legatul lucrului altuia</i>	51
69. Nulitate relativă. Legitimare procesuală activă.....	51
70. Acțiune în anulare. Calitate procesuală activă. Condiții pentru constatarea nulității actului.....	51
3.3.1.2.6. <i>Modalități ale legatelor – legat cu sarcină</i>	53
71. Testament. Legat cu sarcină. Revocarea legatului.....	53
3.3.2. Revocarea legatelor	53
72. Testament. Revocare.....	53
73. Revocarea judecătorească a legatelor. Legitimare procesuală activă.....	54
74. Testament. Revocare tacită. Înstrăinarea obiectului legatului. Nulitatea actului. Efecte.....	56
75. Testament. Revocare. Dovada calității de moștenitor legal. Acțiune pentru pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act de înstrăinare.....	56
76. Revocarea testamentului. Cazuri în care nu operează.....	57
77. Revocarea testamentului. Retractarea revocării.....	58
3.3.3. Caducitatea legatelor	59
78. Testament. Legat. Caducitate. Consecințe.....	59
3.3.4. Exheredarea	59
79. Exheredare. Consecințe. Testament autentic. Certificat de moștenitor. Legat universal.....	59
80. Instituire de legatar universal. Exheredare implicită a moștenitorilor legali nerezervatari. Irelevanța nevalabilității unor dispoziții testamentare.....	60
81. Libret C.E.C. Desemnare de legatar prin clauză testamentară. Revocare implicită prin alt testament. Admisibilitate.....	60
82. Succesiuni. Acțiune în dezmoștenire. Inadmisibilitate.....	61
3.4. Limitele dreptului de dispoziție asupra moștenirii	61
3.4.1. Masa succesorală. Calculul rezervei succesoriale și al cotității disponibile	61
83. Stabilirea masei succesoriale. ieșire din indiviziune.....	61
84. Cotitate disponibilă. Mod de determinare. Renunțare la moștenire. Drept de acrescământ.....	62
85. Procedură succesorală notarială. Examinarea separată a fiecărei succesiuni în parte.....	62
86. Împărțea. Legat cu titlu particular. Rezerva. Calculul masei succesoriale.....	63
87. Rezerva. Cotitate disponibilă. Reducțiunea liberalităților. Prescripție extinctivă.....	64
88. Descendent. Donație fără scutire de raport. Limitarea raportului la limita cotității disponibile. Inadmisibilitate.....	65
3.4.2. Reducțiunea liberalităților excesive	66
89. Reducțiunea testamentului. Cine beneficiază de reducere. Partaj. Calitate procesuală.....	66
90. Reducțiunea liberalităților. Teren agricol. Prescripție extinctivă. Suspendarea prescripției extinctive.....	66
91. Testament. Reducere. Caracterul acțiunii. Termen de prescripție.....	67
92. Testament. Reducerea liberalităților. Acțiune. Caracterizare. Prescripție.....	68
93. Legat cu titlu particular. Nudă proprietate. Uzufruct. Rezerva. Reducțiunea liberalităților.....	69
94. Contract de donație. Caracterul său deghizat. Condiții.....	70
95. Succesiuni. Reducțiunea liberalităților. Prescripție extinctivă.....	70
96. Simulație. Acțiune introdusă de un comoștenitor împotriva celui alt. Formularea ei în afara unei acțiuni de reducere a liberalităților. Inadmisibilitate.....	71

97. Reducțiunea liberalității făcute soțului supraviețuitor potrivit art. 939 C. civ. Criterii și calcul	71
3.4.4. Raportul donațiilor	74
98. Succesiune. Raportul donațiilor. Liberalitățile supuse raportului	74
99. Caracterele acțiunii în executarea raportului	75
100. Raportul donațiilor. Prescripție extinctivă. Termen de prescripție	76
Capitolul IV. Transmisiunea moștenirii	78
4.1. Dreptul de opțiune succesorală	78
101. Dreptul de opțiune al succesibilului chemat la moștenire în dubla calitate de moștenitor legal și testamentar	78
102. Acceptare tacită a succesiunii. Introducerea unei acțiuni pentru constatarea calității de unică succesoare și a compunerii masei succesoriale	79
103. Renunțarea la succesiune. Efectele renunțării. Consecințe cu privire la bunurile care intră ulterior decesului în masa succesorală	80
104. Succesiune. Renunțare la moștenire	81
105. Acceptarea moștenirii. Renunțare la moștenire după acceptarea ei	81
106. Retractarea acceptării succesiunii. Inadmisibilitate	82
4.2. Prescripția dreptului de opțiune succesorală	83
107. Dreptul de opțiune succesorală. Cerere de repunere în termen. Forța majoră	83
108. Acceptarea moștenirii. Prescripția dreptului de opțiune succesorală. Repunere în termen	84
109. Acceptarea moștenirii. Repunere în termen. Fond funciar	85
110. Termenul de acceptare a succesiunii. Acceptaretacită	85
111. Repunere în termen. Acceptarea succesiunii prin cererea de reconstituire a dreptului de proprietate	86
112. Prescrierea dreptului de acceptare a moștenirii. Formularea subsecventă a unei acțiuni de partaj de către moștenitorul care nu a acceptat succesiunea în termen. Respingerea acțiunii. Justificare	87
113. Caracterul termenului pentru acceptarea succesiunii. Suspendare. Efecte. Cazul legatarului care nu a cunoscut existența testamentului. Cerere de repunere în termenul de prescripție	88
114. Prescripția dreptului de acceptare a succesiunii. Repunere în termen. Condiții	89
115. Minor. Decesul tatălui. Abandonarea minorului de către mamă. Efecte cu privire la curgerea termenului de acceptare	90
116. Stabilirea calității de moștenitor a persoanelor îndreptățite la stabilirea dreptului de proprietate. Repunerea de drept în termenul de acceptare a succesiunii	91
117. Procedură succesorală notarială. Certificat de moștenitor. Acțiune în anulare. Legitimare procesuală activă	91
4.3. Exercițarea dreptului de opțiune succesorală	92
4.3.1. Acceptarea pură și simplă a moștenirii	92
4.3.1.1. Acceptarea voluntară expresă a moștenirii	92
118. Acceptarea succesiunii. Probe. Proprietate comună pe cote-părți	92
4.3.1.2. Acceptarea voluntară tacită a moștenirii	93
119. Acte de acceptare. Condiții	93
120. Dreptul de opțiune succesorală. Acte care implică voința de a accepta	94
121. Acte de acceptare tacită. Condiții	95
122. Acceptarea tacită a succesiunii. Probe. Condiții de realizare	95
123. Legatari. Posibilitatea acestora de a accepta tacit succesiunea	96
124. Acte de acceptare a succesiunii. Probe	97
125. Acceptare tacită a succesiunii. Cerere adresată notarului. Efecte	98
126. Termen de acceptare. Prescripția dreptului de opțiune succesorală	99
127. Drept de succesiune. Folosința imobilului de către eredele coindivizar. Acceptare tacită	99
128. Acte de acceptare tacită. Edificarea de către moștenitor, în perioada de opțiune succesorală, a unui șopron pe terenul defunctului	100
129. Luarea unor bunuri de valoare neînsemnată. Consecințe	101
130. Acte de conservare. Acte de administrare provizorie	102
131. Acte de acceptare tacită. Soț supraviețuitor	102
132. Acceptarea moștenirii. Folosirea bunurilor din succesiune după decesul autorului	103

133. Moștenirea legală. Acceptarea tacită a succesiunii	104
134. Dreptul de opțiune succesorală. Acte de acceptare tacită.....	104
135. Acte de acceptare. Anteccontract de vânzare-cumpărare a unui imobil inclus în masa succesorală.....	105
4.3.2. Acceptarea pură și simplă forțată a moștenirii	105
136. Dosirea de bunuri succesoriale. Consecințe	105
137. Darea la o parte sau dosirea unor bunuri succesoriale. Intenție frauduloasă.....	106
138. Dosirea unor bunuri succesoriale. Condiții	106
139. Sustragerea sau ascunderea de către soțul supraviețuitor a bunurilor gospodăriei casnice, când nu vine în concurență cu descendenții	107
4.3.3. Renunțarea la moștenire	108
140. Renunțare expresă. Încasare a unor chirii și locuirea în imobilul defunctului. Valabilitatea renunțării.....	108
141. Renunțare la succesiune. Ștersătura pe încheierea finală a notariatului de stat la rubrica primirea succesiunii. Consecințe.....	108
142. Certificat de moștenitor. Forță probantă.....	109
143. Renunțare la moștenire. Retractarea renunțării.....	109
 4.3.4. Acceptarea sub beneficiu de inventar	110
144. Condițiile acceptării succesiunii sub beneficiu de inventar	110
4.4. Transmiterea activului și pasivului moștenirii	111
4.4.1. Obiectul transmisiunii	111
<i>4.4.1.1. Cuprinsul activului</i>	111
145. Drept de autor. Transmisiunea succesorală a dreptului de autor. Moșteniri succesive... 111	
<i>4.4.1.2. Cuprinsul pasivului</i>	112
146. Pasiv succesoral. Cheltuieli de înmormântare	112
147. Cheltuielile suportate de soțul rămas în viață cu ultima boală și cu înmormântarea soțului decedat. Inadmisibilitatea pretinderii lor „pro rata” de la ceilalți comoștenitori....	113
148. Cheltuieli de spitalizare și înmormântare a defunctului	113
149. Sarcinile succesiunii. Moștenitor care a plătit singur cheltuielile de înmormântare	114
4.4.2. Transmisiunea activului și pasivului succesoral	115
<i>4.4.2.1. Transmisiunea activului</i>	115
150. Legatar particular. Acțiuni personale. Acțiuni reale	115
<i>4.4.2.2. Transmisiunea pasivului</i>	116
151. Cheltuieli de înmormântare. Pasiv succesoral	116
152. Legat. Cheltuieli de înmormântare. Persoana obligată să le suporte.....	116
153. Legatar cu titlu universal. Contribuția legatarului cu titlu universal la plata datoriilor și sarcinilor succesiunii	118
4.5. Petiția de ereditate și dovada calității de moștenitor	118
4.5.1. Petiția de ereditate	118
154. Petiție de ereditate. Caractere	118
155. Drept de proprietate. Probe. Acțiune în revendicare. Deosebiri între acțiunea în petiție de ereditate și acțiunea în revendicare	119
156. Acțiune în revendicare. Certificat de moștenitor. Valoare probantă. Limite	121
157. Legatar cu titlu particular. Certificat de vacanță succesorală. Anulare	122
4.5.2. Certificatul de moștenitor	123
<i>4.5.2.1. Dovada calității de moștenitor</i>	123
158. Bunuri succesoriale omise. Revendicare.....	123
159. Constatarea calității de moștenitor. Acte doveditoare	124
160. Certificat de moștenitor. Forță probantă. Acțiune în revendicare	124
161. Fond funciar. Situația moștenitorului care a renunțat expres la succesiune.....	125
162. Procedură succesorală notarială. Certificat de moștenitor. Forță probantă.....	125
163. Succesiune. Certificat de moștenitor. Putere doveditoare	126
164. Drept succesoral. Certificat de moștenitor. Includerea în masa succesorală a unui bun ce nu aparține defunctului.....	127
165. Uzucapiune. Just titlu. Certificat de moștenitor	127
166. Certificat de moștenitor. Solicitarea eliberării de către moștenitori. Efecte	128
<i>4.5.2.2. Constatarea nulității absolute și anularea certificatului de moștenitor</i>	128

167. Acțiune în anularea certificatului de moștenitor. Reclamant succesibil și proprietarul imobilului inclus în masa succesorală. Admisibilitatea acțiunii	128
168. Procedură succesorală notarială. Suspendarea procedurii succesorală notariale. Certificat de moștenitor. Nulitate	129
169. Acțiune în constatare. Nulitatea absolută a înscrierii în cartea funciară. Stabilirea calității de bun succesoral al unui imobil	130
170. Certificat de moștenitor. Acțiune în anulare. Termen	131
171. Certificat de moștenitor. Acțiune în anularea certificatului de moștenitor și partaj. Calitate procesuală activă	133
172. Certificat de moștenitor. Acțiune în anulare. Prescripție extinctivă	133
173. Procedură succesorală notarială. Suspendarea procedurii succesorală notariale. Certificat de moștenitor. Nulitate	134
174. Certificat de moștenitor. Acțiune în anulare. Prescripție extinctivă	134
175. Acțiune în anulare. Prescripție extinctivă. Momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție pentru introducerea acțiunii în anulare a certificatului de moștenitor	135
176. Certificat de moștenitor. Anulare. Termen de prescripție. Renunțare la moștenire. Minor	135
Capitolul V. Indiviziunea și împărțea moștenirii	137
5.1. Indiviziunea succesorală	137
5.1.1. Regimul juridic al indiviziunii succesorală	137
5.1.1.1. Principiul liberei dispoziții asupra cotei părți ideale	137
177. Vânzarea de drepturi succesorală. Indiviziune. Subrogație personală. Condiție rezolutorie	137
178. Contracte. Contract de vânzare-cumpărare. Indiviziune	137
179. Coproprietate. Imobil. Contract de donație. Partaj	138
180. Indiviziune. Contract de vânzare-cumpărare. Nudă proprietate. Acțiune în anulare	138
5.1.1.2. Regula unanimității	139
181. Indiviziune. Drept de proprietate	139
182. Acțiune în revendicare. Indiviziune. Coproprietate	139
183. Ieșire din indiviziune. Acțiune în grănițuire. Respingerea acțiunii ca prematură	140
184. Contract de vânzare-cumpărare. Imobil în indiviziune	140
185. Bun aflat în stare de indiviziune. Părți comune. Drepturile coproprietarilor	141
5.1.1.3. Imprescriptibilitatea dreptului de a cere ieșirea din indiviziune	141
186. Bunuri coachiziționate de concubini. Acțiunea de ieșire din indiviziune este imprescriptibilă	141
187. Indiviziune. Bunuri mobile și fructe produse de bunuri imobile	142
188. Acțiune oblică. Ieșire din indiviziune	142
5.2. Împărțea moștenirii	143
5.2.1. Noțiunea de împărțea. Partaj de folosință	143
189. Indiviziune. Prerogativele dreptului de proprietate. Fructe. Partaj de folosință	143
190. Partaj de proprietate. Partaj de folosință. Deosebire și efecte	144
191. Reconstituirea dreptului de proprietate. Lipsa titlului de proprietate. Inadmisibilitatea acțiunii în partaj de folosință	144
192. Indiviziune. Imobil aflat în regim de carte funciară	146
5.2.2. Condiții de fond ale împărțelii	146
193. Acțiune oblică. Ieșire din indiviziune	146
5.2.3. Obiectul împărțelii succesorală	147
5.2.3.1. Bunuri ce fac obiectul împărțelii	147
194. Indiviziune. Masa partajabilă. Îndatorirea partajării integrale a bunurilor succesorală	147
195. Compunerea masei succesorală. Fructele produse de bunuri	148
196. Drepturi reale. Coproprietate. Fructe. Partaj în natură	149
197. Partaj. Omisiunea unui obiect al împărțelii. Consecințe	150
198. Partaj. Condiții	151

199. Legat particular de uzufruct. Partajul nudei proprietăți. Inadmisibilitatea prejudicierii uzufructuarului.....	151
200. Indiviziune. Acțiune în grănițuire.....	152
201. Raportarea liberalităților. Imobil. Inadmisibilitatea invocării prescripției achizitive.....	153
5.2.3.2. Bunurile existente în patrimoniul succesoral nesupuse partajului.....	154
202. Contract oneros de întreținere. Neincluderea în masa succesorală de partajat a bunului înstrăinat în schimbul întreținerii defunctului.....	154
203. Îmbunătățiri aduse de moștenitori unor bunuri rămase de la defunct.....	155
204. Locuri de înhumare. Indiviziune.....	157
205. Indiviziune succesorală. Loc de înmormântare. Concesionare pe numele unei terțe persoane.....	157
206. Locuri de înhumare. Drept real de folosință. Inadmisibilitatea partajării.....	157
207. Indiviziune forțată. Obligațiile proprietarilor.....	158
208. Indiviziune. Reparații efectuate de unul dintre coindivizari. Consecințe.....	159
209. Dreptul procesual civil. Ieșire din indiviziune. Indiviziune forțată a apartamentelor pe etaje.....	159
5.2.3.3. Bunurile care fac obiectul partajului deși nu au existat în masa succesorală la data deschiderii moștenirii.....	161
210. Stabilirea masei succesorale. Masa partajabilă. Fond funciar. Acțiune în stabilirea și partajul succesiunii întemeiate pe titlu de proprietate.....	161
211. Teren. Reconstituirea dreptului de proprietate. Ieșire din indiviziune.....	161
212. Acțiune în revendicare. Partaj judiciar. Fructe.....	162
213. Indiviziune. Drepturile coproprietarilor. Cerere de împărțire a fructelor. Admisibilitate.....	163
214. Regimul fructelor culese în timpul stării de indiviziune de unul dintre coproprietari. Acțiune în pretenții formulată după ieșirea din indiviziune.....	163
5.2.4. Formele împărțelii.....	164
5.2.4.1. Împărțeala prin buna învoială.....	164
215. Formele partajului. Partaj voluntar. Condiții.....	164
216. Partaj voluntar. Proba existenței lui.....	165
217. Acțiune de ieșire din indiviziune. Inadmisibilitatea ei în cazul existenței unui partaj voluntar. Dovada acestuia.....	166
218. Drept de proprietate. Acțiune de ieșire din indiviziune.....	166
219. Ieșire din indiviziune. Modalitate. Nudă proprietate și uzufruct.....	169
220. Reconstituirea dreptului de proprietate. Dovada partajului voluntar.....	169
221. Împărțeală. Partaj voluntar. Probe.....	170
5.2.4.2. Împărțeala pe cale judecătorească.....	171
222. Partaj. Hotărâre judecătorească. Încheiere de admitere în principiu. Nemotivarea ei. Nulitatea hotărârii judecătorești.....	171
223. Indiviziune. Partaj succesoral. Evaluarea bunurilor de partajat.....	172
224. Partaj voluntar. Partaj judiciar. Evaluarea bunurilor de partajat.....	173
225. Inadmisibilitatea acțiunii pentru ieșire din indiviziune în cazul existenței unui partaj voluntar.....	174
226. Partaj judiciar. Evaluarea bunurilor de partajat. Probe.....	174
227. Stabilirea valorii imobilului supus partajului. Expertiza tehnică efectuată în apel. Partaj prin atribuire. Sultă. Devalorizarea leului.....	175
228. Imobil. Împărțeală. Partaj judiciar. Evaluarea bunurilor de partajat.....	176
229. Solidaritate pasivă. Indiviziune. Partaj judiciar. Sultă.....	176
230. Partajul unor stări de indiviziune provenite din mai multe succesiuni. Ordinea și criteriile ieșirilor din indiviziunea de mai sus.....	177
231. Indiviziune. Partaj judiciar. Modalitate de formare a loturilor.....	179
232. Indiviziune. Partaj.....	180
233. Partaj judiciar. Modalități practice de partajare.....	181
234. Imobil. Indiviziune. Partaj în natură. Partaj prin atribuire.....	181
235. Partaj judiciar. Partaj prin atribuire.....	183
236. Succesiuni. Partaj judiciar. Împărțeală.....	184
237. Partaj succesoral. Drept de proprietate reconstituit conform Legii nr. 18/1991. Lipsa titlului. Consecințe.....	184
238. Terenuri ce au aparținut unor persoane ce au fost membri ai CAP. Reconstituirea dreptului de proprietate în persoana moștenitorilor în condițiile Legii nr. 18/1991.....	185

239. Partaj. Modalități. Criteriul legal. Împărțire în natură.....	185
240. Încetarea coproprietății prin partaj. Atribuire. Criterii	186
241. Indiviziune. Partaj în natură. Partaj prin atribuire.....	187
242. Partaj. Atribuirea imobilului unuia dintre copărtași. Criterii. Proprietate comună pe cote-părți.....	188
243. Partaj. Modalități de ieșire din indiviziune. Criterii.....	189
244. Partaj. Ieșire din indiviziune.....	189
245. Construcții. Modificări constructive. Necesitatea autorizației administrative. Ieșire din indiviziune. Formarea și atribuirea loturilor.....	190
246. Limitele autorității de lucru judecat. Acțiune subsecventă în revendicare. Executarea hotărârilor judecătorești	190
247. Ieșire din indiviziune. Executare silită. Prescripție extintivă. Autoritate de lucru judecat.....	191
248. Sultă stabilită prin hotărâre judecătorească. Acțiune în despăgubire formulată de creditor. Partaj judiciar. Executare silită. Prescripția executării.....	192
249. Autoritate de lucru judecat. Hotărâre judecătorească de ieșire din indiviziune.....	193
250. Partaj. Sultă. Pretinderea dobânzilor. Punere în întârziere	193
251. Drept de proprietate. Partaj judiciar. Sultă. Inadmisibilitatea reactualizării sultei în calea de atac a recursului.....	194
5.2.5. Efectele împărțelii.....	195
5.2.5.1. Efectul declarativ.....	195
252. Partaj. Caracter și efecte.....	195
253. Antecontract. Contract de vânzare-cumpărare. Partaj prin atribuire. Efectul declarativ al partajului.....	195
5.2.5.2. Consecințele efectului declarativ al partajului.....	196
254. Contract de vânzare-cumpărare. Vânzarea lucrului altuia. Ieșire din indiviziune. Condiție rezolutorie	196
255. Uzucapiune. Indiviziune succesorală. Posesie utilă. Intervertirea posesiei	198
256. Partaj. Inadmisibilitatea constituirii prin hotărârea de ieșire din indiviziune a unui drept de uzufruct imobiliar	198
257. Uzucapiune. Posesie. Coproprietate.....	198
258. Bun succesoral aflat în stare de indiviziune. Dobândirea dreptului prin uzucapiune de unul dintre moștenitori	199
259. Ieșire din indiviziune. Acțiune formulată de uzufructuar împotriva nudului proprietar.....	200
5.2.6. Obligația de garanție între copărtași.....	201
260. Dreptul de privilegiu asupra imobilelor succesiunii.....	201
5.2.7. Desființarea împărțelii.....	202
261. Partaj voluntar. Partaj judiciar. Vicii de consimțământ. Nulitate relativă. Nulitate absolută. Incapacitate.....	202
262. Partaj succesoral. Desființare. Condiții	202
5.3. Partajul de ascendent	203
5.3.1. Condiții de validitate – condiții de fond și formă	203
263. Condiții de fond. Omiterea unui descendent. Consecințe.....	203
264. Partaj de ascendent. Validitate. Condiții de formă.....	204
5.3.2. Efectele împărțelii de ascendent	204
265. Testament. Partaj de ascendent.....	204
266. Partaj de ascendent. Efecte. Caracterul drepturilor dobândite de moștenitori.....	205
5.3.3. Ineficacitatea împărțelii de ascendent	207
267. Nulitate absolută. Efectuarea partajului fără participarea unuia dintre comoștenitori....	207
268. Împărțeală de ascendent. Omiterea soțului supraviețuitor. Consecințe	208
269. Partaj de ascendent. Nulitate relativă.....	208
270. Omiterea unui descendent la efectuarea partajului. Consecințele neacceptării succesiunii de către acesta.....	209
Index alfabetic	211

Capitolul I. Condiții legale pentru a putea moșteni

I. Nedemnitate. Regimul comunității matrimoniale

C. civ., art. 655 pct. 1

Potrivit art. 655 pct. 1 C. civ., sunt nedemne de a succede și, prin urmare, sunt excluse de la succesiune, persoanele care au încercat sau l-au omorât pe defunct.

În sensul textului citat, soția este exclusă de la moștenirea defunctului său soț, a cărui viață a suprimat-o.

Desigur că, atunci când bunurile în litigiu sunt dobândite în timpul căsătoriei cu defunctul, în calitate de soție are drepturi asupra acestor bunuri comune, în baza raporturilor de familie și în temeiul Codului familiei, iar nu ca moștenitoare.

*C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 1526 din 15 august 1990,
în Dreptul nr. 2-3 din 1991, p. 72*

2. Excludere pentru nedemnitate. Revocarea donației pentru ingrătitudine. Donatar alienat mintal

C. civ., art. 655, art. 831

Nu sunt întrunite condițiile prevăzute de art. 655 și art. 831 C. civ., pentru ca eredele donator să fie considerat nedemn și, pentru acest considerent, să fie exclus de la succesiune și, apoi, să se revoce – pentru ingrătitudine – și donația de care a beneficiat, atunci când acesta este alienat mintal și, deci, nu se poate considera că fapta sa a fost comisă cu intenție.

*Trib. jud. Mureș, decizia civilă nr. 365 din 13 mai 1982,
în Revista română de drept nr. 9/1983, p. 46-52*

Capitolul II. Devoluțiunea succesorală legală

2.1. Rudenia – baza devoluțiunii succesoriale legale

3. Descendent cu paternitatea stabilită abia ulterior deschiderii succesiunii. Certificat de moștenitor. Nulitate. Moștenitor aparent. Subdobânditor de bună-credință. Partaj judiciar

C. civ., art. 728

Întrucât prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă a fost stabilită paternitatea minorilor, dar după ce se eliberează certificatul de moștenitor numai pentru unul dintre copiii defunctului, a cărui legitimitate nu era contestată, urmează ca certificatul de moștenitor să fie anulat și, constatându-se că și minorii a căror paternitate a fost stabilită sunt moștenitori, alături de posesoarea certificatului de moștenitor anulat, și făcându-se aplicarea dispozițiilor art. 728 C. civ. și ale Legii nr. 603/1943 pentru simplificarea împărțelilor judiciare, se dispune ieșirea din indiviziune.

Întrucât imobilul care face obiectul litigiului a fost vândut unor cumpărători de bună-credință, acesta se atribuie copilului care fusese posesorul certificatului de moștenitor (în momentul vânzării), urmând ca acesta să plătească o sultă copiilor a căror paternitate a fost stabilită după vânzarea imobilului.

*Judecătoria Mediaș, sentința civilă nr. 1569
din 26 mai 1992, în Dreptul nr. 3 din 1993, p. 67-70*

4. Moștenire legală. Colaterali privilegiați. Împărțeala pe linii

C. civ., art. 667

Potrivit art. 667 C. civ., partajul averii succesoriale cuvenite fraților și surorilor defunctului se face între ei în porțiuni egale, dacă sunt toți din aceeași căsătorie; în situația în care provin din căsătorii diferite,

diviziunea se face pe jumătate între cele două linii (paternă și maternă a defunctului); frații primari iau parte din amândouă liniile, uterinii (care au aceeași mamă cu defunctul, tatăl fiind diferit) și frații consanguini sau consângenii (care au același tată cu defunctul, mama fiind diferită) vin la moștenire, fiecare, numai în linia din care fac parte.

Această regulă a împărțelii pe linii a moștenirii în cazul colateralelor privilegiați este aplicabilă și în situația în care vin la moștenire descendenții fraților și surorilor, prin reprezentare sau prin valorificarea unui drept succesoral propriu.

În cadrul fiecărei linii, împărțirea se face în mod egal, succesorii fiind de același grad.

C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 1031 din 24 aprilie 1991, în Dreptul nr. 1 din 1992, p. 107

5. Indiviziune succesorală. Împărțea moștenirii pe linii

C. civ., art. 674
C. proc. civ., art. 673¹

De pe urma defuncțiilor, au rămas descendenți din prima căsătorie și descendenți din a doua căsătorie. Masa succesorală este diferită.

Ieșirea din indiviziune, pentru toți moștenitorii, pentru cei trei defuncți, deși moștenitorii sunt diferiți, este de natură să prejudicieze interesele unora dintre moștenitori, prin stabilirea unor drepturi care nu li se cuvin asupra unor bunuri care nu intrau în masa succesorală.

De aceea, este necesar ca, pentru fiecare succesiune, să se stabilească masa, moștenitorii și cotele ce se cuvin și numai după aceea să se dispună ieșirea din indiviziune.

Împrejurarea că reconstituirea dreptului de proprietate conform Legii nr. 18/1991, s-a făcut pentru toți moștenitorii după cei trei defuncți, ieșirea din indiviziune trebuie să se facă după fiecare defunct, în raport de masa succesorală, moștenitorii acestuia și cotele ce se cuvin fiecăreia.

C.A. Bacău, decizia civilă nr. 1498/1995, în Jurisprudența Curții de Apel Bacău 1995, p. 73

6. Soț supraviețuitor. Bunuri comune ale soților. Înstrăinarea unui imobil aflat în proprietate comună

C. proc. civ., art. 673¹

În raport de faptul că imobilul obiect al antecontractului constituia proprietatea comună în devălmășie a soților, iar soțul transmițătoarei era decedat cu mult înainte de încheierea antecontractului, moștenitori fiind, conform certificatului de moștenitor, soția și cei 4 copii, este evident că, în cadrul judecării cauzei nu puteau fi ignorate drepturile minorilor, titulari ai dreptului de proprietate asupra unor cote-părți din imobil, care trebuiau să participe la judecată.

Într-un astfel de caz este dată situația unei indivizibilități a raportului litigios, ținând seama de faptul că acțiunea privește imobilul în integritatea lui, atrăgând coparticiparea procesuală necesară a tuturor titularilor dreptului transmis, nefiind de conceput rezolvarea problemelor privind soarta unui imobil, în raport cu un singur titular, dacă este demonstrată pluralitatea titularilor.

C.A. Brașov, decizia civilă nr. 385 din 28 aprilie 1994, în Curentul juridic nr. 1 din 1997, p. 128-129

2.2. Reprezentarea. Cazuri. Condiții. Efecte

7. Succesiune. Reprezentare succesorală. Moștenitorii care beneficiază de reprezentare

C. civ., art. 664, art. 665, art. 666
Legea nr. 319/1944

Conform art. 664 C. civ., reprezentarea succesorală este un beneficiu stabilit prin lege, care permite unui succesor mai îndepărtat în grad să urce în locul și gradul ascendentului său, decedat la deschiderea succesiunii, pentru a culege, în concurs cu succesorii mai apropiați în grad, partea care s-ar cuveni ascendentului, dacă s-ar fi aflat în viață.

Legea, derogând de la principiul proximității gradului de rudenie, prin reprezentare, permite unor categorii de succesori să urce în locul și în gradul părintelui lor precedat, fiind astfel create unele drepturi în favoarea acestor moștenitori.

Conform art. 665 și art. 666 C. civ., de reprezentare beneficiază numai descendenții din frați și surori și descendenții în linie directă, pentru aceștia din urmă reprezentarea operând „nemărginit” și „în toate cazurile”.

Deoarece legea limitează instituția reprezentării la descendenții direcți și descendenții anumitor colaterali, soțul supraviețuitor vine la succesiune, conform dispozițiilor Legii nr. 319/1944, numai în nume propriu, nu și prin reprezentare, cum greșit s-a constatat prin hotărârea recurată.

În speță, prima instanță a hotărât împărțirea succesiunii defunților între toți succesorii acestora, descendenți direcți: fiul în viață și nepoții din fiii precedeați, care au venit la succesiune urcând în locul și gradul părinților acestora.

Întrucât soțiile fiilor precedeați nu pot veni la succesiune prin reprezentare, citarea lor în proces nu era necesară, iar soluția admiterii apelului, desființării sentinței apelate și trimiterii cauzei spre rejudecare, pronunțată de Tribunalul Iași, prin hotărârea recurată, este dată cu nesocotirea dispozițiilor legale privitoare la reprezentarea succesorală.

C.A. Iași, decizia civilă nr. 1692 din 10 octombrie 2001, în Jurisprudența Curții de Apel Iași în materie pe anul 2001, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 104

8. Drept de succesiune. Reducțiunea liberalităților. Reprezentarea succesorală

C. civ., art. 841

Conform art. 841 C. civ., în situația în care defunctul lasă un singur copil ca moștenitor, liberalitățile se reduc până la cota de 1/2 din valoarea masei succesoriale. În speță, defunctul a avut un singur copil, precedat, iar moștenirea a fost culeasă, prin reprezentare, de cei trei nepoți de fiu ai defunctului (reclamanții).

Așadar, în mod eronat instanța de fond a dispus reducerea testamentului lăsat în favoarea pârâtului până la cota de 1/4 din valoarea masei succesoriale, ca și cum defunctul ar fi avut trei copii, deși el a avut numai unul.

Trib. Mun. București, Secția a IV-a civilă, decizia nr. 1589 din 14 iunie 1986, în Revista română de drept nr. 10/1986, p. 68

9. Moștenire legală. Drept de succesiune. Reprezentare succesorală. Condiții

C. civ., art. 664

Potrivit dispozițiilor înscrise în art. 664 și urm. C. civ., reprezentarea succesorală este un beneficiu al legii în virtutea căreia un moștenitor în grad mai îndepărtat urcă în locul, gradul și dreptul ascendentului său, care este decedat la data deschiderii succesiunii, la care avea vocație dacă ar fi fost în viață.

Rezultă deci că, pentru ca nepoții să vină la succesiunea bunicilor lor prin reprezentarea tatălui sau a mamei lor, trebuie ca reprezentantul să fi fost decedat la data deschiderii moștenirii bunicilor, neavând importanță data dezbaterii succesiunii.

Ca urmare, greșit instanțele, în speță, au reținut că pârâții, ca nepoți, vin la succesiunea bunicului prin reprezentare, deși tatăl acestora încetase din viață ulterior decesului autorului său; dacă tatăl pârâților a acceptat succesiunea părintelui său, el este moștenitor, în nume propriu, iar pârâții, ca fii, îl moștenesc, de asemenea, tot în nume propriu.

Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 856 din 9 mai 1985, în Revista română de drept nr. 3/1986, p. 75

10. Renunțare la moștenire. Reprezentare succesorală. Eredele renunțator nu poate fi reprezentat niciodată

C. civ., art. 696, art. 697, art. 698

Eredele care renunță la moștenire este considerat străin de succesiune, iar partea sa profită coerezilor sau, dacă este singurul succesibil din acel grad, succesiunea trece la gradul următor, eredele renunțator neputând fi reprezentat niciodată (art. 696 – art. 698 C. civ.).

În speță, reclamantul, în calitate de fiu al defunctului și deci moștenitor de gradul I, renunțând la drepturile sale succesoriale, partea sa din moștenire le-a profitat celorlalți moștenitori cu vocație universală, adică soției supraviețuitoare și nu fiului său care era moștenitor de gradul al II-lea, în calitate de nepot al defunctului. În consecință, acțiunea reclamantului, în calitate de reprezentant legal al fiului său

minor, a fost în mod corect respinsă, deși cu o motivare greșită, așa că recursul său a fost respins cu substituirea motivării.

Trib. Mun. București, Secția a III-a civilă, decizia nr. 1105/1991, în Culegere de practică judiciară civilă pe anul 1991, p. 130-131

11. Succesiuni. Reprezentare succesorală. Limite. Soț supraviețuitor

C. civ., art. 664, art. 665, art. 666, art. 667, art. 668

Potrivit art. 664 – art. 668 C. civ., dobândirea dreptului de succesiune prin reprezentare – având ca efect de a pune pe reprezentanți, în locul, în gradul și în dreptul reprezentantului – este recunoscută nelimitat numai în linie directă descendentă, iar în linie colaterală numai pentru descendenții fraților și surorilor defunctului, până la gradul al IV-lea inclusiv.

Fiind de strictă interpretare, reprezentarea – care constituie o excepție și o ficțiune a legii – trebuie mărginită în limitele strict prevăzute de aceasta. Textele citate nerecunoscând soțului supraviețuitor posibilitatea dobândirii unor drepturi succesoriale prin reprezentare, în mod nelegal s-a reținut de către instanțe calitatea soției supraviețuitoare de succesoare prin reprezentarea soțului ei predecedat (fiul defunctului).

Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 226 din 11 februarie 1986, în Revista română de drept nr. 11/1986, p. 66

2.3. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor

12. Drepturile soțului supraviețuitor atunci când vine în concurs cu descendenții

Legea nr. 319/1944, art. 5

Soțul supraviețuitor are un drept exclusiv de moștenire asupra mobilelor, obiectelor gospodăriei casnice și a darurilor de nuntă numai în cazul în care vine la succesiune împreună cu ascendenții și colaterali, iar nu și atunci când se află în concurs cu descendenții.

Din dispozițiile art. 5 al Legii nr. 319 din 10 iunie 1944 privitoare la dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor, rezultă că în cazul în care soțul supraviețuitor vine la succesiune în concurs cu ascendenți sau colaterali va moșteni, în afară de partea sa succesorală, mobilele și obiectele gospodăriei casnice, precum și darurile de nuntă.

Deci, în celelalte situații, și anume când vine la succesiune cu descendenți, soțul supraviețuitor nu mai are un drept exclusiv de moștenire asupra mobilelor, obiectelor gospodăriei casnice și darurile de nuntă.

Astfel fiind, greșit instanțele au reținut, în speță, că pârâtul, în calitate de soț supraviețuitor, moștenește numai el drepturile defunctei B.I. asupra mobilelor și obiectelor gospodăriei casnice precizate în hotărârea judecătorească. Deoarece pârâtul vine la succesiune în concurs cu descendenții, urma să se constate că drepturile succesoriale sunt de $\frac{3}{8}$ pentru fiecare reclamant și de $\frac{2}{8}$ pentru pârât din toate bunurile succesoriale, inclusiv mobilele și obiectele gospodăriei casnice.

În speță, hotărârile fiind vădit netemeinice și pronunțate cu încălcarea esențială a legii în limita arătată, urmează să se admită recursul extraordinar și să se modifice aceste hotărâri, stabilind drepturile de moștenire ale părților asupra mobilelor și obiectelor gospodăriei casnice în cotele sus-menționate.

Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 2213 din 4 decembrie 1979, în Culegere de decizii a Tribunalului Suprem pe anul 1979, p. 121-122

13. Succesiune. Împărțea. Soț supraviețuitor. Concurs cu copii dintr-o căsătorie anterioară a defunctului

Legea nr. 319/1944, art. 1

Pentru corecta împărțire a bunurilor defunctului, atunci când copiii săi sau descendenții lor vin în concurs cu soțul supraviețuitor din a doua căsătorie căruia i s-au făcut liberalități de către defunct, este necesar să se stabilească în primul rând care sunt rezervele succesoriale ale copiilor și soțului supraviețuitor, întrucât pentru restul bunurilor defunctul putea să dispună fie în favoarea copiilor, fie în favoarea soțului sau a oricărei alte persoane.

Limitarea ce se aduce acestui drept al defunctului este prevăzută numai în cazul liberalităților făcute soțului dintr-o căsătorie subsecventă, care nu va putea primi sub formă de donație sau legat de la